

3 De Appèlbergen in de periode na 1994

Staatsbosbeheer als beheerder van de Appèlbergen

Er bestaat verwarring over het precieze jaartal waarin Staatsbosbeheer het beheer over de Appèlbergen kreeg. Sommige bronnen stellen dat de overname in 1993 plaatsvond, andere beweren dat dit een jaar later moet zijn. De onduidelijkheid is ontstaan doordat de onderhandelingen en gesprekken tussen Defensie en Staatsbosbeheer aangaande de overname al een aantal jaren eerder begonnen waren. Aanvankelijk leek de overname nog in 1991 gerealiseerd te worden, maar het proces nam meer tijd in beslag. Officieel is Staatsbosbeheer sinds 1 januari 1994 beheerder van het gebied. In praktijk was de overname eind 1992 geregeld en had Staatsbosbeheer het beheer over het gebied. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek naar de slachtoffers van de April-Meistaking dat in 1993 plaatsvond. De gemeente Haren vroeg niet Defensie, maar Staatsbosbeheer toestemming dit onderzoek te mogen uitvoeren in de Appèlbergen.

Met Staatsbosbeheer als nieuwe beheerder veranderde er in de eerste helft van de jaren negentig een aantal zaken in de Appèlbergen. Staatsbosbeheer kende een nieuwe, belangrijke waarde toe aan de landstreek, namelijk die van natuurgebied. In de jaren tachtig en negentig was er al wel meer aandacht voor natuur gekomen, maar nu werd natuur de voornaamste pijler van het beleid. Staatsbosbeheer stelde zich in het beheer ten doel de landschappelijke en 'natuurwetenschappelijke' waarden in de Appèlbergen in stand te houden. De toegenomen aandacht voor de functie natuur had positieve gevolgen voor het landschap. Allerlei zaken die in de jaren voor 1994 verwaarloosd en verslechterd waren werden actief aangepakt. Zo werden er werkzaamheden uitgevoerd om de veenvegetatie te verbeteren, oude poelen en dobben werden opgeknapt, het halfopen landschap in de Appèlbergen werd hersteld, uitheemse plant- en diersoorten werden teruggedrongen en de graanteelt met akkeronkruiden op de essen werd bevorderd. Als gevolg van deze maatregelen kreeg het landschap een heel andere, meer open aanblik en allerlei zeldzame plant- en diersoorten konden herstellen en zich soms zelfs verder ontwikkelen.

Piet Ursem, de toenmalige opzichter van Staatsbosbeheer van de Appèlbergen, stelde begin 1994 dat de recreatieve druk op het gebied erg groot was door de aanwezige hoogteverschillen en de diverse open ruimtes, die het gebied populair maakten bij grote groepen recreanten. Ook de aanwezigheid van het paviljoen Appèlbergen had volgens hem een grote aantrekkingskracht voor korte dagrecreatie. Uit onderzoek

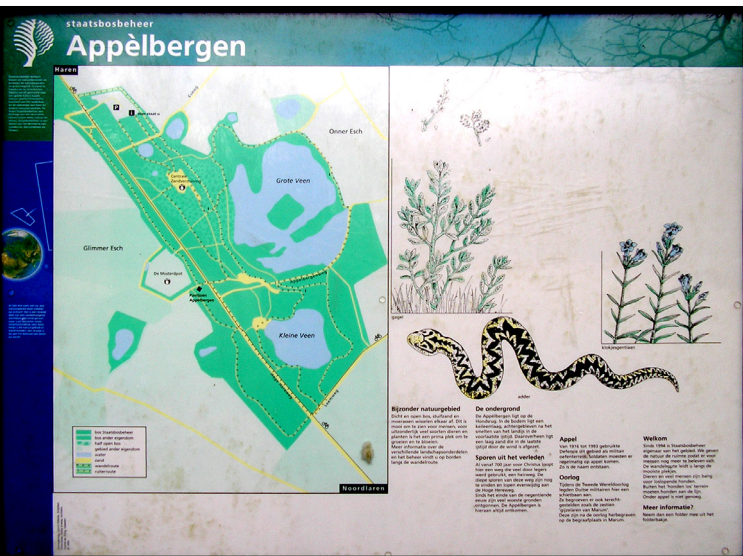
bleek dat de recreatieve druk op mooie zomerdagen zo groot was dat er gemiddeld meer dan 100 personen per hectare aanwezig waren in het gebied. Over de natuurwaarden in de Appèlbergen merkte Ursem op dat deze beslist hoog waren. Dit kwam door de terreingesteldheid, met vele tegenstellingen en overgangen in hoog-laag, nat-droog, bos-open terrein. Hierdoor waren er groei- en leefplaatsen voor diverse en ook complexe levensvormen. Globaal kon het gebied worden opgedeeld in drie terreintypen: het veentype, het heidetype en het bostype.

Terreintypes in Appèlbergen

<i>Terreintype</i>	<i>Oppervlakte (hectare)</i>	<i>Percentage (%)</i>
Loofbos	14,23	40
Naaldbos	7,47	21
Moeras	8,55	24
Heide	2,27	7
Singels en houtwallen	0,75	2
Overige	2,16	6
Totaal	35,43	100

Staatsbosbeheer concludeerde in zijn eerste rapport dat de natuur in de Appèlbergen behoorlijk bedreigd werd, zowel door interne als externe factoren. Interne bedreigingen voor het natuurgebied waren de verbossing van delen veen, heide en zandplaatsen. Er was *Prunus*opslag in het hele gebied en het veen dreigde te verdrogen door verkeerd peilbeheer met te lage waterstanden. Externe bedreiging was in de eerste plaats de omliggende landbouw. Bij de teelt van maïs werd veel drijfmest gebruikt. De intensieve bemesting leidde ertoe dat het voedselrijke water van de essen naar het lager gelegen veen in de Appèlbergen stroomde. Hierdoor ontstond er verstoring in het voedselarme milieu van het veen. Ook de teelt van boom- en siergewassen in de omgeving had schadelijke gevolgen voor de Appèlbergen vanwege het gebruik van chemische middelen. Een tweede belangrijke externe bedreiging was de zware recreatiedruk. Deze werkte verstorend op de rust in het gebied, helemaal omdat veel wandelaars zich buiten de paden begaven, hondenbezitters hun huisdier niet aanlienden en omdat er zich overal in het gebied mountainbikers, ruiters en brommers begaven. De intensieve recreatie werkte negatief uit op de bodem, vegetatie en fauna van de omgeving.

Om de recreatie beter onder controle te krijgen, werd in het beheersplan gesteld dat paden voortaan slechts toegankelijk waren voor wandelaars die rustige dagrecreatie bedreven. Honden werden alleen nog aangelijnd toegestaan en ruiters mochten zich alleen nog op de speciale ruiterspaden begeven. De twee voor 1994 aanwezige wandelroutes werden weggehaald, omdat ze onvoldoende gemarkeerd waren. In plaats hiervan werd er één nieuwe wandelroute aangelegd. Een aantal plaatsen in de Appèlbergen werd als speelveld aangemerkt. Hier konden bijvoorbeeld kinderen spelen en hoefden honden niet aan de lijn. De bebording van Defensie werd vervangen door borden van Staatsbosbeheer in het gebied zelf en bij de parkeerplaats aan de noordkant van de Appèlbergen. Staatsbosbeheer deed dit bewust. Ze hoopte dat de informatiepanelen met wetenswaardigheden over de geschiedenis en de natuurwaarden van het gebied en het gevoerde beheer van Staatsbosbeheer zouden leiden

tot begrip en naleving van de regels bij recreanten in en rond het gebied. Het Nieuwsblad van het Noorden schreef naar aanleiding van de maatregelen die de nieuwe beheerder trof, dat er met de komst van Staatsbosbeheer een “einde aan de vrijheid, blijheid in de Appèlbergen” was gekomen. Volgens toenmalig boswachter Ursem waren de regels echter al eerder van kracht in het gebied, maar werd er nu veel beter toegezien op naleving. Staatsbosbeheer wilde de vrije recreatie terugdringen en zo de beschadigde natuur de kans geven zich te herstellen.

De doelstelling van Staatsbosbeheer de landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden van de Appèlbergen in stand te houden, werd uitgewerkt in een aantal kernpunten. In de eerste plaats moest de aanwezige veenvegetatie en de daarbij horende leefgemeenschappen in stand worden gehouden en deels worden geregenereerd. Als tweede moesten oude poelen en dobben worden hersteld. Dit zijn kleine wateren die van groot belang zijn als biotoop voor veel plant- en diersoorten. Ze zijn vooral belangrijk als voorplantings-, voedsel- en overwinteringsgebied voor amfibieën en reptielen en vormen verder een belangrijke bijdrage aan de geologische en cultuurhistorische waarde van het landschap in Groningen. Het derde kernpunt was het herstellen van het deels halfopen landschap tussen de diverse vennen, dobben en natte laagtes als verbingszone en territorium ten bate van levensgemeenschappen. In de vierde plaats moesten uitheemse soorten worden tegengegaan en teruggedrongen ten bate van soorten die landschappelijk verantwoord werden geacht door Staatsbosbeheer. Een vijfde kernpunt was het bevorderen van de graanteelt met akkeronkruiden op de essen. Met dit laatste punt wilde de beheerder de toevoer van voedselrijk en giftig water naar de Appèlbergen voorkomen.

Een belangrijke subdoelstelling was het recreatief gebruik van het gebied. Dit werd bewust pas als tweede (sub)doelstelling genoemd en er werd dan ook gesteld dat de recreatie extensief en natuurgericht moest zijn. De beheerder wilde de functies natuur en recreatie niet langer laten botsen, maar juist laten samengaan. Dit combineren was lastig, omdat de Appèlbergen als relatief klein natuurgebied eigenlijk te klein was voor de nog altijd grote recreatiedruk, waardoor de natuur toch al gauw te lijden had. Daarom probeerde Staatsbosbeheer de bezoekers van de omgeving meer bewust te maken van de hoge natuurwaarden in het gebied om zo begrip te ontwikkelen bij de bezoekers voor het gevoerde beleid. Houtproductie was geen doelstelling, al werd een beperkte houtoogst

ten bate van de structuur in het gebied en de landschappelijke en natuurwaarden toegestaan.

Vennetje in de Appèlbergen

Met Staatsbosbeheer als beheerder zou het bos voortaan de functie van natuur krijgen, en deels zou het bos vervangen worden door heide, die daarmee in ere hersteld zou worden. De lage waterstanden in het gebied waren daarmee niet langer noodzakelijk en zelfs onwenselijk, omdat de lage waterstanden negatief waren voor andere vegetatietypen. Staatsbosbeheer verhoogde de waterstanden in het gebied ten bate van het veen. Nadeel hiervan was dat de wandelpaden op sommige plaatsen onbegaanbaar werden. Uit frustratie vernielden sommige bezoekers van het gebied de overstort in de dam van het Grote Veen, die daar juist door Staatsbosbeheer was gemaakt om de natuur in het gebied te bevorderen. Maar het grote deel van de bezoekers van de Appèlbergen stond achter het beheer van Staatsbosbeheer.

Er werd door Staatsbosbeheer ook nagedacht over verdere mogelijkheden om de natuur in de Appèlbergen te verbeteren. Zo dacht de beheerder erover de Appèlbergen in de oude staat te herstellen. De Onneres had met zijn akkers het oude karakter redelijk behouden, maar de Glimmeres verstoortte het beeld. Staatsbosbeheer overwoog daarom de essen rond de Appèlbergen toe te voegen als reservaatgebied bij de Appèlbergen en de essen te bebouwen met een teelt van granen, bijvoorbeeld rogge, en akkeronkruiden, bijvoorbeeld korenbloem. Bovenstaand plan was meer een idealistisch dan een realistisch doel en Staatsbosbeheer is nooit tot uitvoering overgegaan.

De Appèlbergen was tot 1997 in beheer van de afdeling Regio Groningen van Staatsbosbeheer. Deze afdeling was vooral actief bezig de natuurwaarden in het gebied te verbeteren en de recreatie in goede

banen te leiden. In 1997 ging het beheer van de Appèlbergen over naar de afdeling Drentse Aa van Staatsbosbeheer. Deze besloot het intensieve controleren en reguleren van de recreatie los te laten, omdat de naleving van de regels, bijvoorbeeld het juiste gebruik van de paden, moeilijk te controleren was en veel tijd vergde. Paaltjes en routes werden deels weggehaald. In plaats daarvan besloot de afdeling Drentse Aa zich meer te richten op het onderhoud van het gebied, bijvoorbeeld het aanvoeren van zand op verlaagde gedeelten en het in stand houden en vergroten van de heide. Het accent in het beheer van de Appèlbergen door Staatsbosbeheer verschoof in 1997 dus van actief beleid naar regulier onderhoud.

Tegenwoordige bezoekers van het gebied zullen de bebording, paaltjes en routes nog wel tegenkomen, maar wat meteen ook opvalt, is dat er weinig zorg aan besteed wordt door de beheerder. Zo wordt het bakje bij het bord bij de parkeerplaats, waarin ooit folders van Staatsbosbeheer over de Appèlbergen lagen voor geïnteresseerden, door recreanten gebruikt als vuilnisbak. In het gebied zelf zijn de borden en paaltjes deels gesloopt en slecht leesbaar. Oorzaak van het achterstallige onderhoud is het feit dat het maar een relatief klein natuurgebied is dat de afgelopen jaren tussen wal en schip is gevallen. Aan de ene kant vond de provincie Groningen dat de Appèlbergen meer bij Drenthe thuishoorde, terwijl aan de andere kant de afdeling Drentse Aa het gebied te noordelijk vond liggen en bovendien druk was met andere, grotere, natuurgebieden dichterbij.

De komende jaren zal hier verandering in komen. Sinds enige jaren is het beheer van Staatsbosbeheer aan het verschuiven van natuurbeheer en –behoud naar recreatie. Daarnaast komt er bij de organisatie meer aandacht voor cultuurhistorische waarden van gebieden. Ook in de Appèlbergen zal recreatie het belangrijkste doel worden van het beheer. De veranderingen die de komende tijd zullen worden doorgevoerd vallen onder verantwoording van de afdeling van regio Noord en dan specifiek de werkschuur van Staatsbosbeheer in Ballo. De voorzieningen voor recreanten zullen verbeterd worden. Staatsbosbeheer probeert met de maatregelen te bereiken dat recreanten weer meer begrip voor de natuur en het beheer ervan krijgen. Wanneer dit begrip bij bezoekers van het gebied toeneemt, zal dit ertoe leiden dat zij zich beter houden aan de regels die Staatsbosbeheer heeft opgesteld. De natuur zal dan minder hinder ondervinden van de recreatie, is de verwachting.

Er zullen een nieuw informatieperceel bij de parkeerplaats en nieuwe informatiefoldertjes voor bezoekers komen. Er zal een nieuwe wandelroute worden uitgezet met een verbeterde, duidelijke markering. Ook zal meer zorg worden besteed aan de wandel-, fiets- en ruiterpaden in het gebied. De wirwar aan paden die door de intensieve recreatiedruk is ontstaan zal wederom worden teruggedrongen. Op andere gebieden zullen de regels in het gebied juist minder streng worden nu recreatie de belangrijkste functie gaat worden van de Appèlbergen. Zo hoeven honden over een tijdje niet meer te worden aangelijnd. Er zullen nieuwe bordjes komen in het gebied waarop de nieuwe regels te lezen zijn. In het maken en uitwerken van de plannen voor het toekomstige beleid wordt Staatsbosbeheer geholpen door Landschapsbeheer Groningen.

Samengevat kan gesteld worden dat Staatsbosbeheer sinds ze eigenaar is van de Appèlbergen op verschillende wijzen gepoogd heeft de functie recreatie een plek in het beheer te geven. Tot 1997 hield de beheerder zich heel intensief bezig met het in goede banen leiden van de recreatie in het gebied. Na 1997 werd het intensieve controleren en reguleren van de recreatie los gelaten, waardoor de positieve gevolgen op het landschap van de maatregelen die enkele jaren eerder genomen waren langzamerhand weer verloren gingen. De komende jaren zal er weer het één en ander veranderen in de Appèlbergen. Staatsbosbeheer wil recreatie het belangrijkste doel maken van het gebied. De belangen van de natuur en de bescherming en het onderhoud van de verschillende plant- en diersoorten komen op de tweede plaats te staan.

'Oude' en 'nieuwe' aanwijzingsborden in de Appèlbergen

Dat de natuur in de komende jaren niet meer de belangrijkste peiler zal zijn van het beleid van Staatsbosbeheer, kan tot gevolg hebben dat de flora en fauna meer onder druk komen te staan door de intensieve recreatie. Het gevaar dreigt dat de toegenomen vrijheid van recreanten ten koste zal gaan van het landschap en de in de Appèlbergen voorkomende plant- en diersoorten. Het is daarom wenselijk de recreatie goed te reguleren en te controleren en de invloed van het nieuwe beleid op de natuur te onderzoeken, zodat er tijdig kan worden ingegrepen wanneer de natuur te lijden heeft onder de recreatiedruk.

Staatsbosbeheer heeft in een juist beheer van de Appèlbergen nog altijd last van de omliggende landbouwgebieden bij Glimmen en Onnen. Er wordt nog altijd maïs geteeld, waarbij veel drijfmest gebruikt wordt. De intensieve bemesting leidt tot vergiftiging van de grond in de Appèlbergen. Wereld in 1994 door de beheerder nog vooral de nadruk gelegd op de Glimmeres als verstoorder van de natuur in het gebied, tegenwoordig komt de dreiging vooral vanaf de kant van Onnen. Aan de

kant van de Glimmeres is er een boomkwekerij gekomen. Dit heeft de situatie in de Appèlbergen aanzienlijk verbeterd. Aan de noordoost kant van de Appèlbergen liggen een aantal maïspcelen op grond die een stuk hoger ligt dan de Appèlbergen. Hiervan stroomt giftig, voedselrijk water naar het natuurgebied. Aan de noordoost kant heeft de begroeiing in de omgeving behoorlijk te lijden onder de situatie. Een aantal soorten wordt met uitsterven bedreigd. Het maken van goede afspraken met de boeren gaat moeizaam. Functies van omliggende gronden hebben dus ook gevolgen voor het landschap van de Appèlbergen.

Hulp in het beheer van de Appèlbergen

In het beheer van de Appèlbergen wordt Staatsbosbeheer geholpen door allerlei stichtingen, organisaties, vrijwilligers en individuele onderzoekers. Staatsbosbeheer heeft zelf te weinig mankracht om het gebied goed te kunnen onderhouden en richt zich vooral op het beheer van het bos in het natuurgebied. Voor andere zaken schakelt Staatsbosbeheer de hulp van andere partijen in. Verschillende stichtingen en organisaties geven advies en/of helpen bij werkzaamheden in het gebied, vaak bijgestaan door vrijwilligers. Individuele onderzoekers, bijvoorbeeld studenten, voeren inventarisaties uit of helpen Staatsbosbeheer het gebied beter in kaart te brengen door bepaalde aspecten van de Appèlbergen te onderzoeken en de resultaten om te zetten naar concrete plannen en adviezen. Een zeer belangrijke hulp in het beheer en onderhoud van de Appèlbergen is Landschapsbeheer Groningen. Deze stichting zet zich actief in voor het landschap in de provincie Groningen. Landschapsbeheer voert projecten uit waarbij ze te gast is op terreinen van particulieren of organisaties als Staatsbosbeheer. De stichting stimuleert het onderhoud van natuurgebieden en geeft ook advies over de inrichting ervan. De zorg richt zich op cultuurhistorische maar ook natuurlijke waarden van het landschap. In de Appèlbergen worden de landschappelijke elementen verzorgd door Landschapsbeheer Groningen.

De afgelopen jaren hebben er allerlei projecten plaatsgevonden in de Appèlbergen waar Landschapsbeheer Groningen bij betrokken was. Vaak werkte de stichting hierin samen met groepen vrijwilligers. Zo wordt er in het gebied jaarlijks, meestal in de maand juli, een werkweek

georganiseerd voor en door de Franciscanse beweging. De beweging bestaat uit personen die zich aangesproken voelen door Franciscus van Assisi, een heilige uit de twaalfde en dertiende eeuw die bekend staat om zijn liefde voor de natuur.

Deze Franciscanse Bos- en Heideweek wordt altijd begeleid door medewerkers van Landschapsbeheer Groningen. Tijdens de werkweek gaat er een groep van ruim twintig personen

aan de slag in de Appèlbergen. Gedurende vijf dagen is de groep bezig met herstelwerkzaamheden zoals het verwijderen van berkenopslag uit het veen, het plaggen van heide, het ruimen van bramenstruiken, of het openmaken en verbeteren van de paden. Daarnaast is er tijdens de werkweek 's avonds tijd voor bezinning en ontspanning in de natuur. In de eerste week van juli 2007 heeft de Bos- en Heideweek voor de zeventiende keer plaatsgevonden.

Een ander project waar Landschapsbeheer Groningen, samen met de gemeente Haren, aan meegewerkt heeft, is het poelen en dobbenproject. Plannen voor dit project lagen er al in 1989, maar de uitwerking vond plaats in de jaren negentig. Doel was het versterken van de ecologische infrastructuur door het onderhouden en herstellen van de tientallen poelen in de gemeente. De uitvoering van het poelen en dobbenproject werd verricht door medewerkers van Landschapsbeheer Groningen. De prioriteit van de werkzaamheden lag volgens plan in de Appèlbergen. De kosten van het project waren problematisch hoog. Dankzij bijdragen van particulieren, de gemeente Haren, het Wereld Natuurfonds, de Provincie Groningen, Staatsbosbeheer en de Nederlandse Spoorwegen kon het plan toch worden uitgevoerd. Het project werd uitgevoerd in vier fases en kon worden afgerond in 1997. De uitvoering van het plan had positieve gevolgen voor de natuur van de Appèlbergen. Zo nam de vitaliteit van de heikikker- en adderpopulatie sterk toe dankzij het project.

Na 1997 bleef Landschapsbeheer Groningen de poelen en dobben in de Appèlbergen controleren. Indien nodig werden er herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Zo werden er in 2006 een poel en een ven hersteld die waren dichtgegroeid en te weinig licht kregen door de bomen er omheen. Het teveel aan bomen en takken om de poel en het ven heen werden verwijderd en ook werden de poel en het ven uitgediept.

Landschapsbeheer Groningen helpt Staatsbosbeheer ook in het maken en realiseren van plannen voor de komende jaren, als recreatie de belangrijkste functie van het gebied gaat worden. Fysisch geografe Anja Verbers van Landschapsbeheer is bezig met een geografisch project in de Appèlbergen en werkt aan de nieuwe wandelroute, informatiebrochure en panelen van het gebied. Verbers heeft met provinciaal archeoloog dr. Henny Groenendijk ook gesproken over een uitgebreider project waarin de cultuurhistorische waarden van de Appèlbergen en het gebied eromheen bestudeerd en uitgewerkt worden. Omdat de provincie en de gemeente Haren geen subsidie konden verstrekken is dit plan eerst naar de achtergrond geschoven. Waarschijnlijk zal het onderzoek naar de cultuurhistorische waarden er later alsnog komen en dan zal het een wat groter project worden waarin een wat groter gebied onderzocht gaat worden, dus niet alleen de Appèlbergen, maar bijvoorbeeld ook het Noordlaarderbos.

Aanvankelijk kreeg Natuurmonumenten ook nog een deel grond van de Appèlbergen in bezit. Het betrof een perceel met één rij fruitbomen. De oorspronkelijke eigenaren waren particulieren en deze wilden specifiek dit deel grond overdragen aan Natuurmonumenten. Natuurmonumenten heeft de bomenwal circa vijftien jaar in bezit gehad, zonder dat er

werkzaamheden plaatsvonden aan de fruitbomen. Er was sprake van een bewust 'nietsdoen' beheer, waarbij de handhaving van rust voor vogels en andere dieren van groot belang was. In het kader van een efficiënt beheer van natuurterreinen hebben Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer besloten een aantal van hun gebieden uit te ruilen. De boomgaard is daardoor in 2007 alsnog in beheer gekomen van Staatsbosbeheer, dat immers ook het omliggende gebied in beheer heeft.

Ontwikkelingen in de recreatie

De Appèlbergen bleef ook na 1994 in trek bij recreanten. Sommige onderzoekers stellen dat de recreatiedruk waarschijnlijk iets minder was dan bijvoorbeeld in de jaren vijftig, doordat mensen mobieler waren geworden en andere gebieden, verder van huis, gingen bezoeken. Het is echter beter te stellen dat niet de recreatiedrukke veranderde, maar dat het type recreatie veranderde. Kwam de drukte in de jaren vijftig meer van gezinnen die een dagje of dagdeel erop uit trokken, tegenwoordig komt de drukte meer van bezoekers die er 'even' uit willen en maximaal een paar uur in het gebied blijven. Er is te weinig specifiek onderzoek verricht en er zijn te weinig cijfers voor handen over aantallen recreanten in het gebied om meer te kunnen zeggen over de populariteit en de precieze aantallen bezoekers van de Appèlbergen in de loop van de twintigste eeuw. Gegevens van Staatsbosbeheer over aantallen bezoekers van het gebied in de jaren negentig, met gemiddeld meer dan 100 personen per hectare, tonen aan dat het aantal bezoekers op mooie dagen nog altijd behoorlijk hoog was.

De Appèlbergen wordt de laatste jaren gebruikt voor allerlei soorten recreatie: er komen mensen wandelen, de hond uitlaten, mountainbiken, hardlopen of paardrijden. Er worden natuurexcursies georganiseerd en cursussen voor bijvoorbeeld biologen of bodemkundigen gegeven. Verschillende wandel- en fietsroutes lopen door het gebied, bijvoorbeeld het Pieterpad.

Door de grote variatie in het landschap is de Appèlbergen voor veel recreanten een aantrekkelijk recreatiegebied, met veel verschillende recreatiemogelijkheden. In 2002 is er een excursiegids verschenen voor het gebied de Appèlbergen waarmee bezoekers van het gebied meer te weten konden komen over de flora en fauna in het gebied en over bepaalde locaties in de Appèlbergen. De gids is online raadpleegbaar.

Midden in het gebied ligt nog altijd het Paviljoen, waar bezoekers terecht kunnen voor een hapje en/of een drankje. Bij het paviljoen is een

enigszins verouderde speeltuin aanwezig waar kinderen kunnen spelen. Ook organiseert eigenaar Boverhof allerlei activiteiten in het paviljoen en in de Appèlbergen voor zowel kinderen als volwassenen, bijvoorbeeld picknicks, speurtochten en spooktochten.

Omdat Paviljoen Appèlbergen aan een aantal populaire fietsroutes ligt, heeft de ANWB Wegenwacht er in maart 2006 een fietsservicepunt gevestigd. Zo is er een rijwielhulpkist geplaatst waar recreanten zelf eenvoudige reparaties aan hun fiets kunnen uitvoeren.

Veel bezoekers van de Appèlbergen zien in dat het beheer van Staatsbosbeheer positieve gevolgen heeft voor het gebied en hebben meer waardering voor de natuur in het gebied. Tegelijk blijft de recreatie de natuur in de Appèlbergen schaden. Op dagen met mooi weer hoeven mensen die op zoek zijn naar rust en willen genieten van de ongestoorde natuur het gebied niet aan te doen. De Appèlbergen is wat dat betreft te klein om de toestroom van recreanten te kunnen verwerken. Volgens het Dagblad van het Noorden kan worden gesteld dat men er op mooie dagen “in een heuse file door het bos loopt”. Tegelijk is de drukte ook een karakteristiek element van het gebied geworden. Een mooi natuurgebied waar je tegelijk de drukte en gezelligheid van andere mensen om je heen hebt als bezoeker, is voor sommige recreanten iets wat een bezoek aan de Appèlbergen extra de moeite waard maakt. Bovendien betreft die extreme drukte slechts een aantal dagen in het jaar en moet niet overschat worden. Met iets minder mooi weer kan een bezoeker in het gebied beslist nog genieten van de prachtige natuur en relatieve rust.

De Appèlbergen is een bijzonder landschap met een rijke en lange geschiedenis. Het gebied heeft in de loop van de geschiedenis verschillende functies gehad. De gevolgen die de functies hadden voor het landschap zijn divers. Eeuwenlang had het een belangrijke verbindingsfunctie en was het strategisch gezien van groot belang. Het gebied is nog altijd populair bij recreanten uit de wijde omgeving. De Appèlbergen is decennia lang in gebruik geweest als militair oefenterrein en als natuurgebied was en is het gebied van bijzonder grote waarde. Duidelijk gebleken is, dat het gebied meerdere functies heeft gehad en dat de ontwikkelingen en gebeurtenissen die zich in het verleden hebben afgespeeld in de omgeving van de Appèlbergen invloed hebben gehad op het landschap. Geconcludeerd kan worden dat het landschap van de Appèlbergen zijn verleden weerspiegelt.